



SIOD

SOCIALE INLICHTINGEN-
EN OPSPORINGSDIENST

Overzicht van de gemeenschappelijke controles in het kader van de werking van de arrondissementele cellen – legislatuur 2019-2023

Inhoudsopgave

.....	1
1. Inleiding	3
2. Statistieken arrondissementele cellen	7
2.1. Evolutie van de positiviteitsratio.....	9
2.2. Gecontroleerde personen	11
2.3. Inbreuken	12
2.4. Evolutie in de loop van de legislatuur	9
2.5. Vergelijking van sectoren	13
3. Afkortingen	15

1. Inleiding

Deze nota heeft tot doel de resultaten van het werk van SIOD en de inspectiediensten tijdens de legislatuur 2019-2023 te belichten.

De statistieken van de arrondissementcellen zijn afkomstig uit de SIOD-databank (Sirs-Ir) en bevatten enkel de controles die werden uitgevoerd in het kader van de doelstellingen van de actieplannen en betreffen enkel de acties die gezamenlijk werden uitgevoerd in het kader van de werking van de arrondissementcellen in hun “strijd tegen de sociale fraude”. Ze vormen slechts een deel van het totaal aantal controles dat door de verschillende federale sociale inspectiediensten wordt uitgevoerd (in totaal meer dan 100.000 controles per jaar). Elke inspectiedienst voert ook zelfstandig onderzoeken uit in de strijd tegen sociale fraude, naast andere soorten onderzoeken die binnen hun specifieke opdracht vallen en andere taken die deel uitmaken van hun kernactiviteiten. Meer gedetailleerde informatie is te vinden op de respectievelijke websites van de inspectiediensten en in hun jaarverslagen.

DE ARRONDISSEMENTELE CEL

De arrondissementele cel (hierna “cel” genoemd) is een orgaan dat per arbeidsauditoraat¹ is ingericht en wordt voorgezeten door de arbeidsauditeur. Iedere cel bestaat uit een vertegenwoordiger van de inspectiediensten Toezicht Sociale Wetten /Toezicht Welzijn op het Werk, van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, het Rijksinstituut voor de sociale verzekering der zelfstandigen, de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening en het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, een vertegenwoordiger van de Federale Overheidsdienst Financiën, een magistraat van een parket van de procureur des Konings, een lid van de lokale politie, een coördinator van de SIOD en de secretaris van de cel. Aan de arrondissementele cel wordt, op zijn verzoek, de vertegenwoordiger toegevoegd van de gewestelijke inspectiedienst bevoegd inzake tewerkstellingsbeleid. De voorzitter van de cel kan iedere andere dienst uitnodigen op de vergaderingen indien zijn aanwezigheid nodig blijkt.

De resultaten van de arrondissementele cellen getuigen van de vruchtbare samenwerking tussen de verschillende inspectiediensten en het arbeidsauditoraat.

¹ Art. 13 SSW

DE TAKEN VAN DE CELLEN

Op lokaal niveau is de voornaamste taak van de cellen het organiseren en coördineren van controles op de naleving van de verschillende sociale wetgevingen met betrekking tot illegale arbeid en sociale fraude. Daarnaast staat iedere cel ook in voor:

- Het verschaffen van informatie voor de beoordeling van gezamenlijke acties van de inspectiediensten;
- Het informeren van de leden van de arrondissementele cel over de opvolging van de door de sociale inspectiediensten behandelde en voor de rechter gebrachte zaken, alsmede over de jurisprudentie van toepassing voor de inspectiediensten;
- Het uitvoeren van de richtlijnen van SIOD;
- Het organiseren van opleidingen voor de leden van de diensten die aan de vergaderingen van de cel deelnemen; Het zorgen voor permanente opleiding van de leden op het gebied van sociaal strafrecht.

CONTROLEACTIES VAN DE ARRONDISSEMENTELE CELLEN

Kenmerken van controleacties van de arrondissementele cellen:

- Gericht op de strijd tegen sociale fraude en illegale arbeid;
- Uitgevoerd op de arbeidsplaats (bouwterreinen, keuken en eetzaal van een restaurant, ...);
- Om Belgische en buitenlandse werkgevers en werknemers te controleren;
- Onaangekondigd, met uitzondering van de zgn. “flitscontroles”;
- Gezamenlijk uitgevoerd door ten minste twee van de diensten die deel uitmaken van de cel en met medewerking van ten minste één van de vijf federale sociale inspectiediensten (TSW, RVA, RSZ, RIZIV, RSVZ), aangezien deze vijf diensten gemeenschappelijke bevoegdheden hebben op het gebied van sociale fraude en illegale arbeid; de regionale sociale inspectiediensten nemen ook regelmatig deel aan deze controles;
- Besproken tijdens de celvergaderingen.

Alle uitgevoerde acties worden tijdens de maandelijkse vergadering van de cel geëvalueerd en nieuwe acties worden er gepland.

Naast het feit dat deze acties gezamenlijk worden uitgevoerd (in samenwerking met inspecteurs van verschillende inspectiediensten), gaat het over het algemeen om “hit and run”-controles die gericht zijn op het opsporen van “zwartwerk” en sociale fraude. Voor dit soort controles, die vaak plaatsvinden in kleine bedrijven, zijn soms aanvullende onderzoeken nodig, die vaak alleen kunnen worden uitgevoerd door de betrokken inspectiedienst, die bevoegd is op het gebied waar de overtreding is geconstateerd.

Deze aanvullende controles vallen niet onder de definitie van in “cellen” georganiseerde gezamenlijke acties. De “cel”-acties zijn gericht op zowel fraude met sociale zekerheidsbijdragen als fraude met socialezekerheidsuitkeringen.

NORMEN VOOR CELACTIES

Ieder jaar worden de doelstellingen voor de verschillende arrondissementele cellen bepaald in het Actieplan sociale fraudebestrijding, zowel het totale aantal uit te voeren controles, het aantal positieve controles als de sectoren die prioritair moeten worden gecontroleerd. Bij het opstellen van dit actieplan wordt rekening gehouden met het beschikbare personeel bij de verschillende inspectiediensten.

Kwantitatieve normen

In 2023 werd het minimumaantal uit te voeren controles vastgesteld op 11.000. Deze zijn onderverdeeld in 8.000 “klassieke” controles in de zogenaamde “fraudegevoelige” sectoren (bouw, schoonmaak, transport, ...) en 3.000 zogenaamde “sociale dumping”-controles, waarbij het accent ligt op de toename van de tewerkstelling van in België gedetacheerde werknemers en zelfstandigen, waarvan de controles veel tijd in beslag nemen gezien de complexiteit van de vastgestelde fraude (grensoverschrijdende fraude, schijnzelfstandigen, sociale dumpingpraktijken). Echter, enkel de resultaten van de “klassieke controles” worden opgenomen in de databank van SIOD. De resultaten van de controles op sociale dumping die door de gespecialiseerde provinciale cellen worden uitgevoerd, worden niet opgenomen in de resultaten van de controles die door de arrondissementele cellen worden uitgevoerd.

De te controleren sectoren zijn diegene die een samenwerkingsprotocol met SIOD hebben gesloten of die een PEC (Plan Eerlijke Concurrentie) hebben afgesloten op het niveau van het beleid (bevoegde ministers) en de sociale inspectiediensten. De sociale partners zijn ook telkens betrokken en hebben de protocollen en PEC's medeondertekend. De verdeling van de quota per gerechtelijk arrondissement beantwoordt aan de sociaaleconomische realiteit van elk gerechtelijk arrondissement, aan de

beschikbare personeelsmiddelen om de controles uit te voeren en de bekommernis van de regering om te streven naar een evenwichtige behandeling van de in het gehele land gecontroleerde ondernemingen.

Kwalitatieve normen

Naast het minimumaantal controles dat in het kader van SIOD-acties moet worden uitgevoerd, waarbij voor een evenwichtige regionale spreiding moet worden gezorgd, moeten de arrondissementele cellen ook een vooraf bepaald minimumpercentage positieve resultaten (vaststelling van overtredingen) behalen, met als doel de controles in het kader van SIOD-acties te optimaliseren. In combinatie met het gebruik van dataminingstechnieken zal dit zorgen voor een groter effect op het terrein.

In de afgelopen jaren moest minimaal 28% van het totale aantal controles in het kader van SIOD-acties per arrondissementele cel een positief resultaat opleveren (d.w.z. er moeten inbreuken worden vastgesteld). Om dit resultaat te bereiken moeten de arrondissementele cellen, in samenwerking met de sociale inspectiediensten, gebruik maken van datamatching en datamining.

Bij de berekening van het aantal “positieve controles” wordt rekening gehouden met de volgende situaties:

- Waarschuwing, strafrapport en/of pro Justitia wegens overtredingen op Dimona, Limosa, sociale zekerheid, deeltijdse arbeid, werkloosheid en tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten (zie hieronder);
- Geschillen in verband met sociale uitkeringen RVA, RIZIV en federale pensioendienst (FPD);
- Ontbreken 30bis (aangifte van werkzaamheden bij de RSZ);
- Niet-naleving van Checkin@work (aanwezigheidsregistratie in bepaalde sectoren);
- Inbreuk betreffende de aansluiting van zelfstandigen bij een sociaal verzekeringsfonds (RSVZ).

Sectoren die met voorrang gecontroleerd moeten worden

Bij het opstellen van actieplannen worden bepaalde sectoren genoemd als prioritair te controleren sectoren, om de hieronder vermelde redenen.

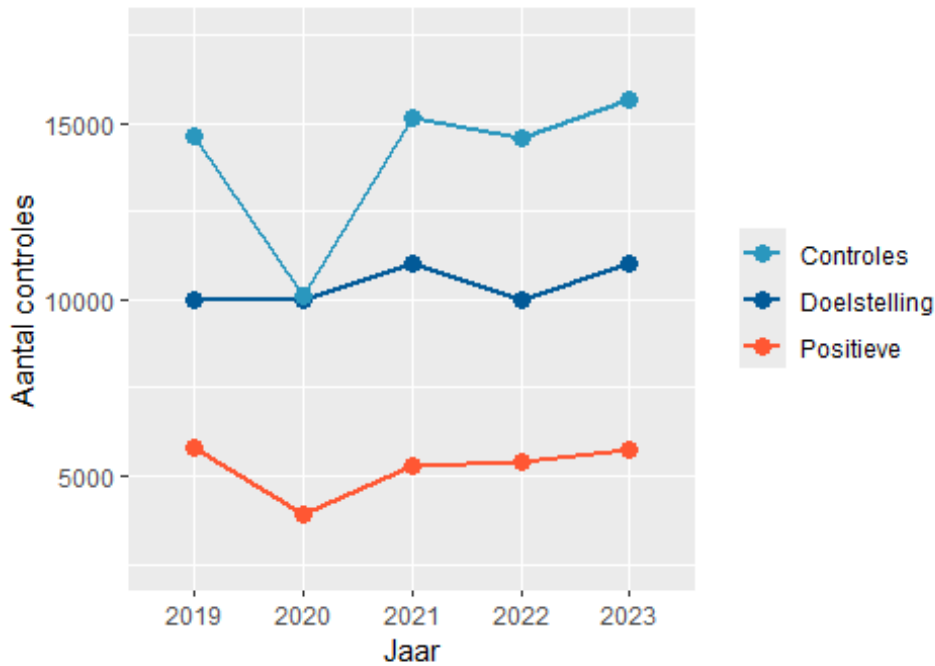
- Deze sectoren zijn fraudegevoelig omdat er gebruik wordt gemaakt van laaggeschoolde arbeidskrachten, vaak een bron van niet-aangegeven arbeid.

- Als gevolg van de toename van “niet-aangegeven arbeid” in sommige sectoren in de afgelopen jaren.
- Gezien de toename van de tewerkstelling in een aantal sectoren van al dan niet gedetacheerde buitenlandse werknemers uit andere Europese landen, waarbij vaak flagrante overtredingen of ernstige gevallen van fraude tegen de Belgische arbeidswetgeving en de sociale zekerheid worden vastgesteld (illegale tewerkstelling, vals statuut, valse detacheringen, illegale terbeschikkingstelling van arbeidskrachten, keten van oneerlijke onderaannemers, enz.).
- Aangezien er samenwerkingsovereenkomsten zijn gesloten tussen de sociale partners en de verschillende sociale inspectiediensten en/of plannen voor eerlijke concurrentie (PEC) met deze sectoren. Meer uitleg hierover vindt u op de SIOD-website (www.siod.belgie.be).

2. Statistieken arrondissementele cellen

Jaar	Doel	Aantal controles	Aantal positieve controles	% positieve controles
2019	10.000	14.658	5.778	39,42
2020	10.000	10.080	3.886	38,55
2021	11.000	15.174	5.286	34,84
2022	10.000	14.559	5.407	37,14
2023	11.000	15.664	5.741	36,65

Evolutie van aantal controles en doelstellingen



Bron: SIRS-IR

Het aantal controles is in de loop der tijd gestegen, ondanks een aanzienlijke daling in 2020 als gevolg van de eerste lockdown ten gevolge van COVID-19. De doelstellingen van de arrondissementale cellen worden zoals hierboven al uiteengezet in de [jaarlijkse actieplannen](#) van de SIOD. In 2023 waren 8.000 gezamenlijke controles en 3.000 controles gericht op sociale dumping gepland. **Zoals uit bovenstaande gegevens blijkt, werden de vooropgestelde doelstelling gehaald en zelfs overtroffen.**

2.1. Evolutie in de loop van de legislatuur

	2019	2020	2021	2022	2023	Evolutie (19-23)
Aantal controles	14658	10080	15174	14559	15664	+6.86%
Aantal gecontroleerde personen	36014	25709	41737	33743	35669	-0.96%
- Zelfstandigen Percentage	11577 32.15 %	7338 28.54 %	10402 24.92 %	10164 30.12 %	10275 28.81 %	-11.25%
- Werknemers Percentage	24437 67.85 %	18371 71.46 %	31335 75.08 %	23579 69.88 %	25394 71.19 %	+3.92%
- Positief resultaat op zwartwerk Percentage	7195 19.98 %	4175 16.24 %	6127 14.68 %	6534 19.36 %	6661 18.67 %	-7.42%
Aantal overtredingen voor alle thema's	8508	6329	11089	8238	8547	+0.46%
- Zwart werk Percentage	5533 65.03 %	3277 51.78 %	4575 41.26 %	4949 60.08 %	5152 60.28 %	-6.89%
Positiviteitsratio	39.42 %	38.55 %	34.84 %	37.14 %	36.65 %	-2.77%- punt

Bron: SIRS-IR

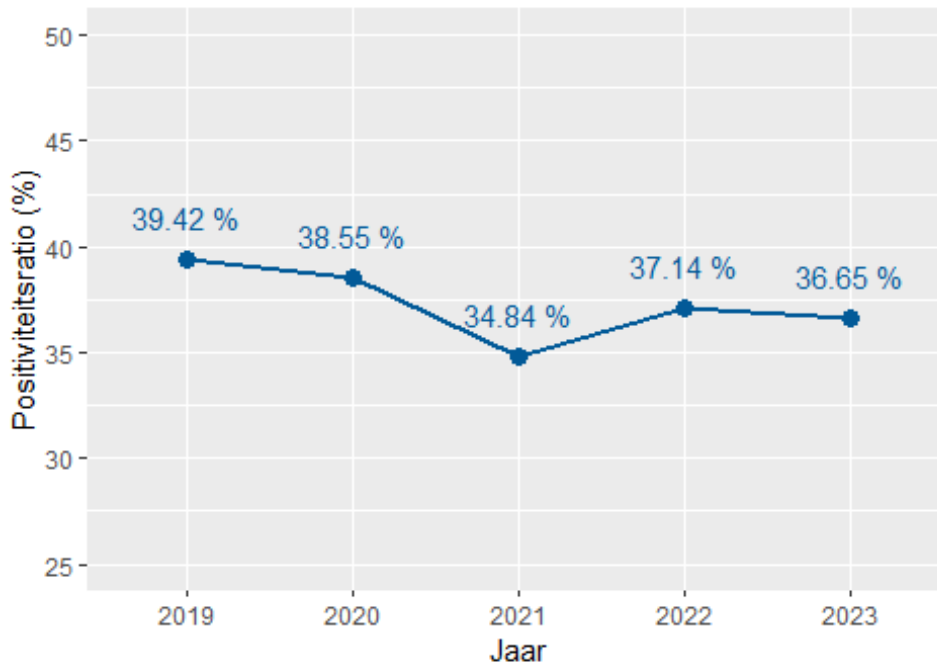
Het aantal uitgevoerde controles nam in 2023 met 6,86% toe in vergelijking met 2019 aan de start van de legislatuur. Het aantal gecontroleerde zelfstandigen daalde van 11577 in 2019 naar 10275 in 2023, wat een daling is van 11,25%. Het aantal gecontroleerde werknemers daalde van 7195 in 2019 naar 6661 in 2023, dit betreft een daling van 7,42%.

In het begin van deze legislatuur hadden we te maken met de COVID-19 pandemie waardoor deze cijfers mogelijk een vertekend beeld kunnen geven.

2.2. Evolutie van de positiviteitsratio

De positiviteitsratio is het resultaat van de verhouding tussen het aantal positieve controles en het totale aantal uitgevoerde controles (per sector of in totaal).

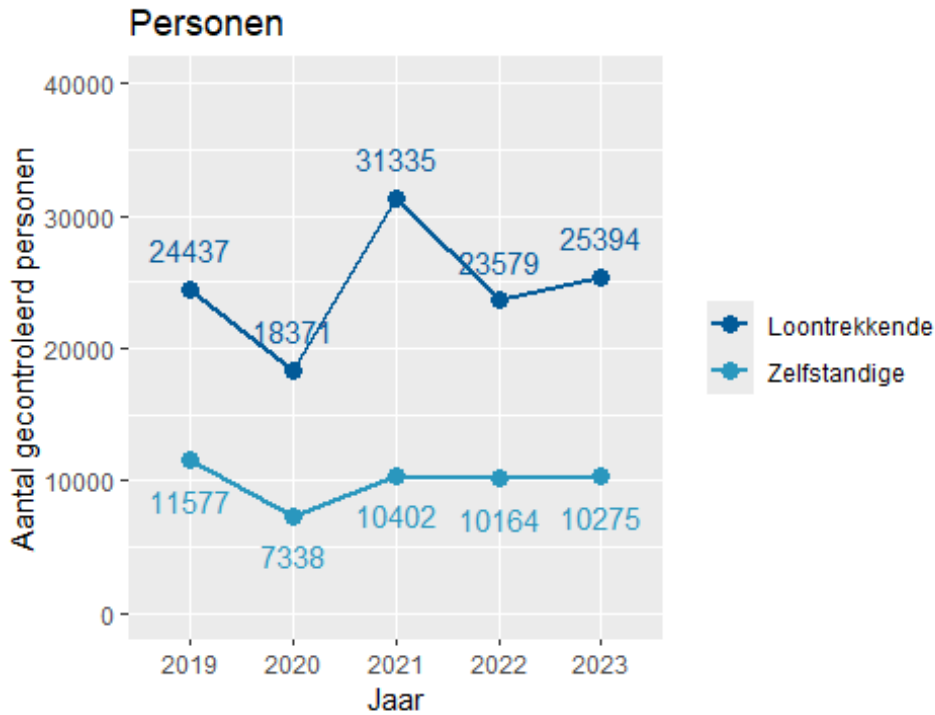
Evolutie van de positiviteitsratio



Bron: SIRS-IR

Niettegenstaande we opmerken dat in het vergelijking met het verleden het positiviteitsratio licht is gedaald op het eind van de legislatuur (-2.77 procentpunt), blijkt toch dat we **ruim boven het minimum van 28%** blijven. Bovendien moeten we rekening houden dat we in de jaren 2019-2020 ten gevolge van de COVID-19-pandemie effecten zagen op het terrein gerelateerd aan de COVID-19 preventiemaatregelen.

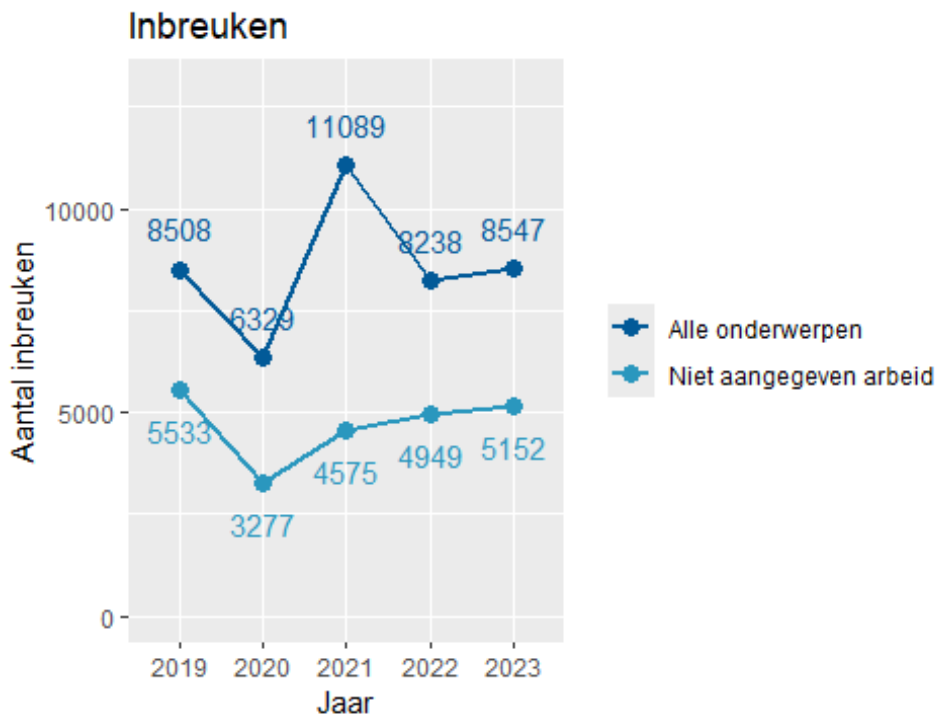
2.3. Gecontroleerde personen



Bron: SIRS-IR

Tijdens de controles uitgevoerd door de arrondissementale cellen worden zowel zelfstandigen als werknemers aangetroffen. Ruim 60% van de gecontroleerde personen betreffen werknemers.

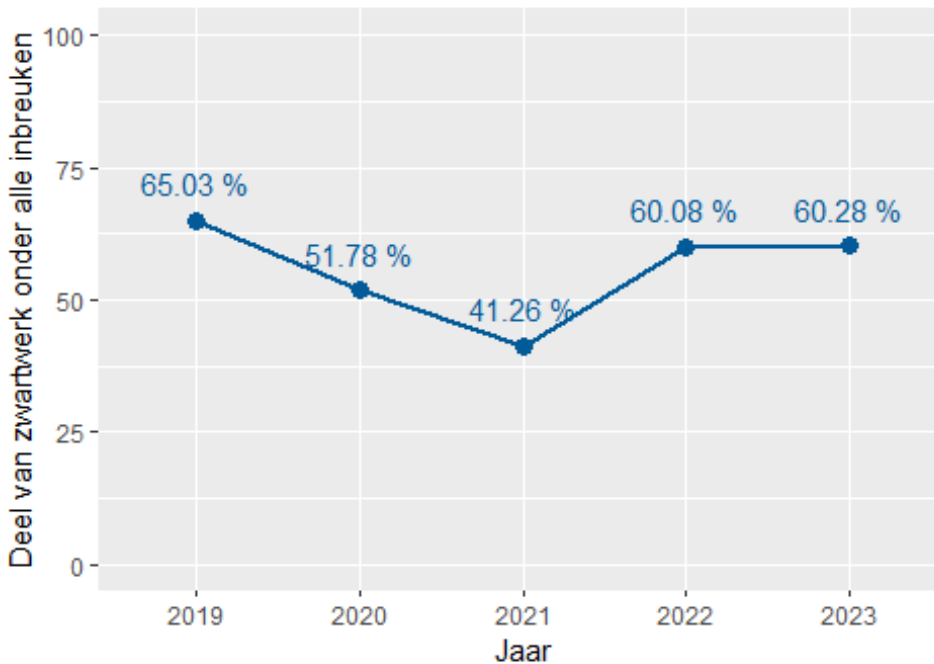
2.4. Inbreuken



Bron: SIRS-IR

Het totale aantal controles waarbij inbreuken werden vastgesteld, daalde aanzienlijk in 2020 als gevolg van de COVID-19-pandemie, maar steeg opnieuw vanaf 2021. De piek in inbreuken voor alle sectoren in 2021 houdt voornamelijk verband met de aan COVID-19 gerelateerde inbreuken, zoals inbreuken op preventieve maatregelen (sociale afstand, handhygiëne, ventilatie) of maatregelen met betrekking tot telewerken of PLF (werknemers die uit het buitenland komen). Meer informatie is beschikbaar in [het COVID-19-verslag](#).

Zwartwerk ratio



Bron: SIRS-IR

Zwartwerk vormt een groot deel van de vastgestelde inbreuken. De daling van dit percentage in 2020 en 2021 is toe te schrijven aan de stijging van het aantal overtredingen met betrekking tot COVID-19, die niet als overtredingen van zwartwerk worden beschouwd. Het werk van de inspectiediensten is des te belangrijker wanneer dit percentage hoger is, omdat zwartwerk aanzienlijke en zeer uiteenlopende schade veroorzaakt, zowel voor de overheid (niet-betaalde sociale zekerheidsbijdragen) als voor werknemers (ongevallenverzekering) en voor concurrerende ondernemers (oneerlijke concurrentie).

2.5. Vergelijking van sectoren

2.5.1. Aantal controles

Sector	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal
Bouw	3.243	3.219	3.651	3.508	3.835	17.456
Horeca	4.043	1.803	2.174	2.876	2.781	13.677
Detailhandel	1.784	1.150	2.143	1.731	1.943	8.751
Vrachtovervoer	868	534	1.045	1.374	1.583	5.404
Elektrotechniek	636	570	698	618	683	3.205

Bron: SIRS-IR

De meest gecontroleerde sectoren zijn de bouw, Horeca, detailhandel, transport en elektrotechniek. Deze doelstellingen werden uitgelegd in de inleiding.

2.5.2. Positieve controles

Sector	2019	2020	2021	2022	2023	Gemiddeld
Carwash	56,68	52,08	54,30	58,00	53,08	54,83
Horeca	51,32	53,13	53,40	53,37	52,93	52,83
Schoonheidszorgen	43,82	36,23	36,36	41,10	52,75	42,05
Andere dienstverlenende activiteiten	45,22	44,77	38,57	38,46	40,60	41,52
Productie-industrie	42,28	45,10	38,24	46,89	34,59	41,42

Bron: SIRS-IR

De sectoren waarin de positiviteitsratio het hoogst is, zijn de carwash, horeca en schoonheidszorgen. De meest opvallende ontwikkeling doet zich voor in de schoonheidszorgen. Het volgende actieplan van de SIOD zal rekening houden met deze sectorale ontwikkelingen.

2.5.3. Niet-aangegeven arbeid

Het percentage van zwartwerk is het resultaat van de verhouding tussen het aantal zwartwerkovertradingen en het totale aantal geconstateerde overtradingen (per sector).

Sector	2019	2020	2021	2022	2023	Gemiddeld
Taxi's	84,75	100,00	91,55	85,71	85,60	89,52
Verhuissector	79,41	86,96	86,49	74,14	88,89	83,18

Sector	2019	2020	2021	2022	2023	Gemiddeld
Kunst, amusement en recreatie	87,93	77,27	66,67	66,67	82,05	76,12
Schoonheidszorgen	78,26	77,55	56,52	80,70	80,46	74,70
Carwash	84,31	64,04	62,68	80,08	80,00	74,22

Bron: SIRS-IR

Als we kijken naar het vastgestelde zwartwerk zien we dat de taxisector, de verhuissector en opnieuw de sector van de carwash en schoonheidszorgen de meest risicovolle sectoren zijn, met een positiviteitsratio van meer dan 70%. Van alle overtredingen die in elk van deze sectoren zijn vastgesteld is de kans op zwartwerk in deze sectoren het grootst.

3. Afkortingen

FPD	Federale Pensioendienst
FOD-WASO	Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
RSVZ	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
RSZ	De Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
SIOD	Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
TSW	Toezicht op de Sociale Wetten
TWW	Toezicht op het Welzijn op het Werk

